

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V, NUM. LXXIX - GENER I - MCMXIX

Número solt, 40 cèntims

SUMARI

Llengua de guerra i llengua de pau, per R. RUCABADO.—Moralitats i pretextos, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—Enquesta Universitària.—El sentiment tràgic de Sören Kierkegaard, per JOAN ESTELRICH.—Poetes catalans: JAUME MAURICI.—Lletres a una amiga estrangera, per J. FARRAN I MAYORAL.—Els llibres, per J. LL. i V. G.—Les revistes, per J. V. F.—Les exposicions, per E.-M. P.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NUMERO LXXVIII

La dona-manyá, per R. RUCABADO.—Moralitats i pretextos, per J. M.ª LOPEZ-PICÓ.—L'Institut d'orientació professional, per J. RUIZ I CASTELLÀ.—Poetes estrangers (L. P., trad.).—El sentiment tràgic de Sören Kierkegaard, per JOAN ESTELRICH.—Lletres a una amiga estrangera, per J. FARRAN I MAYORAL.—Els llibres, per E. M. i E. U.—Les Revistes

Publicacions de "La Revista"

Administració; Corts Catalanes, 613, baixos-Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

- RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
- JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
- CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies
- JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
- MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents
- ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
- JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
- M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis
- JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
- ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
- MIQUEL FERRA
Cançó d'ahir
- LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana, Perspectiva general
- ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
- J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i pretextos
- J. FARRAN Y MAYORAL
La renovació del Teatre
- E. DURAN REYNALS
Quatre Històries
- JOSEP M. DE SEGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
- FERRAN SOLDEVILA
Exili
- E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana
- CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut
- MARIA A. SALVÀ
Les Geòrgiques Cristianes de Francis Jammes
- JOSEP LLEONART
Poesies de Richard Dehmel
- JOSEP CARNER
Les planetes del Verdum
- ALEXANDRE PLANA
Contra Baedeker
- JOSEP M. TALLADA
Les doctrines de P. J. Proudhon
- GUERAU DE LIOST
La ciutat d'Ivorl
- JOAN ALCOVER
Poemes bíblics
- FREDERIC CLASCAR
Estudi sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII
- J. M. LOPEZ-PICÓ
Les absències paternals

LLIBRES RECENTS

Una inserció: 5 pessetes—Tres insercions: 10 pessetes

JOAQUIM FOLGUERA

El Poema espars

Preu: 3 pessetes

JACINT M. MUSTIELES

FLAMA

Preu: 2 pessetes

JOSEP M. DE SAGARRA

Cançons d'Abril i de Novembre

Preu: 2 pessetes

FERRAN SOLDEVILA

EXILI

Preu: 2 pessetes

JOAN ARÚS

El cant dispers

Preu: 2 pessetes

J. MILLÁS-RAURELL

PRIMERS

Preu: 3 pessetes

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚM. LXXIX — GENER I · 1919

LLENGUA DE GUERRA I LLENGUA DE PAU

A M. Reventós

Sigui enguany com el passat d'agraïda salutació per la Santa Llengua Catalana el primer mot. Quina cosa mellor que treballar per la seva nítida esplendor, quan ella ens ho dóna tot, llibertat, dignitat, consciència i força?

Ensems servirà de rebuda i comentari a la vostra estimada dedicatòria de quan, aquí mateix, fa un mes i mig, retreieu el fet; recullit a un llibre de Barbusse, del llenguatge podrit que parlaven els soldats a les trinxeres, —desconcertant contrast amb la nobilitat de la gesta. Feu constar que una alta idealitat, una esquisidesa de forma ens arriba també de les trinxeres, no obstant, i recordeu que al costat de les grans impureses del parlar han nat les idees netes i les paraules esquisides. Però, mentrestant, concluiu, el món dóna l'espectacle exactament oposat al meu apòleg de l'home que no podia avilir la seva llengua.

El món dóna l'espectacle oposat... La hipèrbole faria estarrufar un estoic. *Fiat autem justitia, pereat mundus*. No tot el món, en veritat, s'enfangava. Per la dignitat de la llengua francesa, per l'elevació del pensament, per la *decència del poble* (literal) hom clamava, sobre la firma d'Emile Godefroy, al «Almanach des Lettres et des Arts, 1917», ben conegut dels companys de LA REVISTA.

«La còlera i el llenguatge de la còlera, —deia l'autor, —és comprenen en l'acció.» Això ho endreçava acusant als qui, lluny del front i tenint per missió conduir, ensenyar, animar, omplien de verí i de llot una paraula que havia d'ésser

serena. Si. Es compren a les trinxeres el llot de la paraula, com el llot de la terra, com les rates, els paràsits, la immundícia tota, la fortor de la qual ens fa ensumar el nostre Pujulà i Vallés en «El repòs de la trinxera», la lectura del qual em féu sospitar ja la realitat de què «Le Feu» de Barbusse preten ésser el fidel espill.

A on les rates, els paràsits, les immundícies i els mals mots no es comprenen, és pels carrers i per les cases d'una Ciutat en florida de pau. Està bé que s'hagi escrit un registre automàtic, un fonograma, de la vida de la guerra. Com està bé que en Aristòfani hagi quedat un disc perpetuador del llenguatge de mercat de la Grècia. Però l'esperit de la gran guerra no es conservarà al pot de Barbusse sinó als marbres i a la tradició que perllongarà l'eficàcia de les paraules del Rei Albert el 4 d'agost, i les d'En Joffre el 5 de setembre.

En recullint aquell fet, guardi'ns l'amor ultrancer a la dignitat de nostra Llengua, de donar a la recollida ni la menor ombra de sentit desvalorador de la santa creuada de sa purificació. Mai gosés veure ningú en aquell espectacle del món, que deïeu, la menor disculpa de les fallides de nostra parla popular, tacada amb el mateix fang de les trinxeres, però sense la compensació magnífica del mateix sacrifici.

La idealitat de la guerra ha triomfat *malgrat* el mal mot, com la tècnica ha triomfat *malgrat* les rates i la immundícia. Absolvem de bon cor als combatents pel desfogar fisiològic de la terrible tensió dels nervis, per la violència oral en maig de totes les violències desbordades. L'home

soldat en guerra (i sobre tot, en *aquesta* guerra) és tot ell una eina punxadissa, de psicologia deformada. No diuen testimonis que la letargia, una letargia abrutida, animal, consumia la major part de les hores no esmerçades en el combat actiu? Però observeu que tan com més benèvolts ens sentim, en perdonar als homes de la guerra la incontinenència verbal, correlativament serà menor l'escusa per la incontinenència de nostre llenguatge civil, normal, pacífic.

Estic d'acord en reservar a la llengua nostre, a tota llengua humana, per a les grans ocasions, un recó per l'apóstrof viril (mai, emperò, per l'oprobri idiota de la blasfèmia fecal). Si no hem de renunciar a la física defensa legítima, no renunciem tampoc a que, en moments de gravetat, la nostra paraula sigui en ella mateixa un eina de guerra. Algú, de qui só deixeble i continuador, per carnal generació i per filiació espiritual, i de

qui jo he prè i après el culte a la verbal dignitat, explicava que trobant-se en un incendi, al davant d'un escamot d'operaris, donava les ordres subratllant-les amb jaculatòries que mai ningú li havia oït, que mai ningú li oï mai més, en tota sa vida.

En la nostra vida civil no hi caben—hem dit—armes ocultes, és a dir armes *fàcils*. No hi cap ni el fàcil ferir ni el fàcil maleir. No ens venguem el renouer i noble fusell, apte un dia per la defensa de la república. Però la diària browning dels *apaches*, cobarda i traïdora, llencem-la al pou.

No ens venguem, per si algú dia hem d'aixecar el sacramental, la sacra invocació a la potència masculina. Però silenci etern al mot petener, acanallat, habitual, fret, ociós, fútil, però mortífer tan mateix, com els vicis i com els crims quotidians de suburbi.

R. RUCABADO

MORALITATS I PRETEXTOS

Ja veieu: He publicat cada any el meu volum de poesies i el d'aquest any que comencem, també.

Segueixen en aquest any cinquè de LA REVISTA *Moralitats i pretextos*.

I tots els qui em perdonarien la banalitat i em lloarien l'oportunisme servil, no em perdonen la continuada seguretat del camí emprès.

Dues fórmules s'emporten la simpatia de molts escriptors;

Jo penso el que tu compres, diuen; o be: Jo, deshumanitzat, faig la inútil troballa quotidiana del meu enuig i del joc del meu enuig.

No vull fraternitzar ni amb els uns ni amb els altres.

Ni amb els mesuradors alimenticis del ditiràmic adjectivar; ni amb els qui en la lloança del passat ofeguen la vida de cada instant; ni amb els que han enaltit la meva labor del dia d'ahir per amagar la nosa que trobaren en la meva persistència del dia d'avui.

La joia dels mots a dir; la joia de no poguer retenir-los que m'obliga a la veu alta del cant: Aquesta és la meva companyia i la meva fidelitat i el meu guany.

I la meva immortalitat és aquesta: La certesa que la meva joia no és estèril.

* *

Crabbe, el poeta realista anglès, és sempre aprop nostre per l'interés humà del seu art.

L'allunyament del Flaubert, tan artista com volgueu. pervé de la seva exactitud.

Naturalment els peresosos podran acontentar-se d'aquesta exactitud.

* *

Aquells que tothom admira són els que ningú no discuteix. Com els morts als quals no manca mai la necrologia elogiosa. (Les tarifes a l'Administració).

* *

—X diu mil penjaments del teu llibre.

I tu preguntes:

—De quan ençà X sap de llegir?

* *

Molts se creuen que la Natura és la passejada digestiva que fan els diumenges.

* *

Primer l'oblit que l'organització burocràtica de la glòria.

* *

La soletat de l'orgullós! Si, però la del vanitós perquè a casa seva li donen massa importància?

* *

Mots d'un llibre que el llegidor distret no ha trobat.

Cerquem la lloança en la mateixa mesura que estem poc segurs d'haver reeixit.

Voldria per als meus amics l'elogi a la manera d'Eugènia de Guerin qui deia simplement:
—Quin home tan enginyós és Molière!

* *

Diu el paó:
—Mireu la magnificència del meu ventall obert.
El pardal li demana:
—Voldria fer-me el favor, si és servit, de

deixar-me esguardar darrera del seu ventall?
I el lloro, escoltant-los:
—Paraules, paraules!

* *

Diríem que el passat és la memòria dels pobles.
Malfieu-vos, polítics, de retreure massa el passat!

J. M. LÓPEZ-PICÓ

ENQUESTA UNIVERSITARIA

Començarem aquesta informació demanant per a Catalunya la nostra Universitat.

Havem recollit la veu dels professors i la veu dels estudiants. Ahir el Congrés universitari confirmava, amb les conclusions aprovades, el nostre pensament i el nostre desig.

Avui podem cloure aquesta informació amb el document oficial que reproduïm, en el qual un nucli selecte d'homes de ciència amb professió oficial dins la Universitat, demana el mateix que nosaltres demanàvem en començar.

En la convicció que la Universitat de Barcelona, per a complir l'alta missió que li està encomanada i per a poder esdevenir la llar on se formi la cultura de les joves generacions catalanes, no pot restar ni un moment més en son actual isolament, i considerant que la nostra Universitat ha d'ésser una institució viva i fortament arrelada en l'ambient en què es troba, els catedràtics que subscriuen exposen els següents principis fonamentals que, segons llur criteri, han d'informar la renovació universitària, els quals principis constituïren l'esperit del Segon Congrés Universitari Català, fruit memorable de la col·laboració de professors i alumnes.

Primer. La Universitat ha d'ésser absolutament autònoma en l'ordre científic i docent. Ella ha d'acordar sos plans d'ensenyament i elegir sos mètodes de treball; nomenar les seves autoritats acadèmiques i atendre a sa pròpia administració amb la col·laboració d'aquelles entitats que subvinguin a les seves despeses.

Segon. La Universitat ha d'ésser abans que tot un orgue propulsor de la cultura catalana. Aquesta catalanitat, més que en singularitzar-se, ha de consistir en aportar el nostre esforç i l'espe-

rit del nostre poble al patrimoni espiritual de la humanitat.

Tercer. La Universitat no ha de vincular-se en cap forma política. Ha de conviure amb tots els factors socials de Catalunya, als quals ha d'aportar pròdigament el concurs de son esforç intel·lectual.

Quart. La Universitat ha d'ésser facultada per a cridar a son si, tots aquells elements culturals de Catalunya i de fora d'ella que puguin contribuir, en un ordre elevat d'idees i de coneixements, al progrés del nostre poble.

Universitat de Barcelona 2 desembre de 1918.

Eduard Alcobé i Arenas. — Jaume Algarra i Postius. — Telesforo de Aranzadi y Unamuno. — Josep A. Barraquer i Roviralta. — Josep Maria Bartrina i Thomàs. — Pere Bosch i Gimpera. — Arturo Caballero y Segares. — Tomàs Carreras i Artau. — Ramon Casamada i Mauri. — Eduard Fontseré i Riba. — José Fuset y Tubiá. — Pere Nubiola i Espinós. — Francisco Pardillo y Vaquer. — Jaume Peyri i Rocamora. — August Pi i Sunyer. — Lluís Segalà i Estalella. — Jaume Serra Hunter. — Enric Soler i Batlle. — Esteve Terradas Illa. — Ramón Torres i Casanovas. — Josep Maria Trias de Bès.

EL SENTIMENT TRAGIC DE SÖREN KIERKEGAARD

XII

El literat

Suggestiu, poètic, eloqüent, apassionat, imatjat, paradoxal, dialèctic, variadíssim, original, obscur: així és l'estil de Kierkegaard. Disposa de mil maneres d'escriure; ara la frase bruscament és manifestada d'un cop sec, ara rellisca amb dolces fluències, ara s'eleva magnífica, ara barrocamment s'entortolliga i s'aflama. Repentina, brolla una imatge imprevista, i una altra, i una altra, que volten, giren, baixen i puguen, s'acaramullen com a l'Infern del Dant. Devegades, entre la obscura gravetat dels conceptes, hi ha un feble somris; devegades, un crit d'indignació, «come tra nebbia lampi»; devegades, humilment, la il·lustració casolana d'un exemple vulgar. Quan ha format un pensament, concluent o inicial, l'examina, el diseca, el condensa, l'eixampla, el volatilitza, el torna a condensar, el col·loca en totes les positures, el passeja per tots els recons de l'anàlisi, i no acaba fins que no el té totalment exhaurit. La realitat no li basta; ha de multiplicar les possibilitats d'una idea, d'una teoria, encarnant-la en un subjecte humà, de caires infinits; ha de cercar també el delit facundios de la creació poètica. Per això no és un artista pur, puix no vol crear liricament, sense una finalitat moral; no vol abandonar-se flonjament a l'imprecisió abstracta. La volada serà interrompuda per la concentració i el raonament; la voluntat frenarà la fantasia. «El meu pensar és *presentico*, diu; tinc tanta fantasia com dialèctica.» Així l'ordre dels conceptes s'entrelliga amb el desordre de la passió; així, al costat de l'afirmació absoluta i clara, trobem el joc de paraules que enganya el propi autor i el porta per rutes insegures; així la bella descripció sentimental de la natura, que ens recorda la dolça imaginativa d'Andersen, es mescla amb el mot neguitós de la intimitat torturada. Poseu en mans d'una ànima religiosa, inquietada pels grans antagonismes de l'existència, un instrument d'expressió com el que tenia Kierkegaard, i veureu fins on pot arribar la força d'una idea.

Kierkegaard posseïa integralment el seu idioma; si la literatura li havia servit, primerament, com a derivatiu de la seva força creativa, més tard li serà una arma de guerra, formidable i aclaparadora, contra l'enemic intern i contra els enemics externs. Segons la crítica dels seus compatriotes, el llenguatge de Kierkegaard és excel·lent

i adequadíssim, d'altra banda, a l'ímpetu de la seva pensa. Kierkegaard n'estava agraït i el magnificava amb aquestes paraules: «Una llengua maternal que no es plany en les seves lluites amb el pensament rebel, i que, per tant, algú ha pogut creure que no sabria expressar-lo, perquè ultrapassa les dificultats sense fer-ne esment—, una llengua maternal, adés riolera, adés seriosa, sempre curiosa de l'inefable i no abandonant-lo fins haver-lo expressat; una llengua que s'enllaça amorosívola a l'objecte del pensament, que va i vé com una fatillera i acaba per enllumenar-lo; talment, un nen pronuncia, sense adonar-se'n, la paraula exacta». Xardorós, tempestuós, agitat, aquest caràcter solitari i auster, aquest home de voluntat diamantina aspirant amb totes les seves forces a realitzar això que creia que fos la veritat, trobava en el seu idioma la manera de comunicar als homes les seves immersions en les intimitats de la vida, en les pregoneses del pensament i del cor que mouen les accions, i d'anunciar, com diu Höffding, «l'evangeli etern de l'energia profunda i l'activitat».

XIII

El caracter

Kierkegaard realitza l'exigència d'un ideal de vida interna. Les meditacions inacabables, les reflexions profundíssimes, que va resseguint amb intermitències de caigudes en melangia i exaltacions de passió, són sempre en la solitud més afrosa. Vivia, dins un isolament espantable, desdoblant, en companyia d'ell mateix, enemic d'ell mateix, lluitant amb ell mateix; àdhuc la seva necessitat d'expressar l'evolució dels propis estats anímics no era tant un desig de comunicació com un daler insatisfet, potser, de deslliurança dels problemes que se li imposaven com a formes externes, que nogensmenys l'aspiració íntima sol·licitava. Sense gaire amistats, menyspreant totes les honors, romangué Kierkegaard l'home, més isolat dins la literatura danesa; i, per això Höffding, en l'avinentesa del primer centenari de la seva naixença, proposava que el seu monument, en projecte, no fos col·locat entre la Universitat i l'Església, a Copenhague, sinó en mig de les selves, «la poesia de les quals va descriure amb tan meravellada meravella».

Hi ha—diu Kierkegaard—en el bosc de Grib

un indret que és anomenat el recó dels vuit camins; el troba només aquell qui dignament el cerca, puix no l'indica cap carta. El nom és una contradicció. «I això que defuig precisament el solitari és això que pren nom de l'encontre de tres vies: la trivialitat. Com deu ésser trivial, doncs, un encontre de vuit camins?» Així és, però: vuit camins, remots, amagats, molta solitud i, propici, el boscatge de la infelicitat. «La contradicció del nom fa el lloc encara més solitari, com la contradicció sempre torna solitari a un». El gran tràngol dels vuit camins no més és una possibilitat del pensament; només hi passa un insecte molt petit, *lente festinans*; només el freqüenta el viatger fugitiu que esguarda si qualcú el segueix; «ningú no marxa per aquesta via sinó el vent que no sabem d'on vé ni a on va». Vuit camins i cap viatger! «Com si el món fos mort i el supervivent es trobés en l'embarç de no trobar ningú que el soterrés, o com si tot un poble fos anat depressa per aquells vuits camins deixant, reraçagat, un individu». Aquest recó cercà Kierkegaard per a contemplar-hi i escoltar-hi el món; de temps el coneixia i hi anava sovint; allà aprengué de no haver necessitat de la nit per a trobar el silenci; sempre era bell l'indret, però més bell li pareixia «quan el sol de tardor fa la migdiada i el cel es torna esllanguidament blavós, i respira les criatures després de la basca, i la frescor s'escampa i les fulles de la prada voluptuosament es belluguen; mentre el bosc va voltant, i el sol pensa en la tarda per refrescar-se en la mar; i la terra està per reposar i medita les devocions, i el cel i la terra es parlen, abans del comiat, en aquella dolça fusió que fa el bosc més foscant i la prada més verda». En aquell creuer central profunditzava l'abandó dels altres homes, s'embriagava de silenci i adorava el geni benivolent de la solitud.

D'aquesta a l'amargor espiritual no hi ha gaire distància. Kierkegaard contemplava el món amb ulls de pessimista. De jove havia perdut el riure; però el recobrà, diu asprament, quan va veure que «la importància de la vida estava en trobar de què viure i la finalitat, en arribar a conseller; que el desig potent de l'amor era hebre una dona rica; que la beatitud de l'amistat se confirmava per l'ajuda recíproca en els tràngols econòmics; que no és la saviesa sinó això que els més volen que sigui; que l'entusiasme consistia en fer un parlament; que el coratge residia en gosar exposar-se a pagar una penyora de deu escuts; que aparia la cordialitat en el dir «bon profit» després d'un àpet; que devoció era prendre la comunió cada any una vegada». Tot això va veure Kierkegaard i va riure.

Així volia ésser irònic i s'imaginava aquell

somris finíssim que «de l'home més lleig d'Atenes en féu el més bell.» Anteriorment ja hem vist com Kierkegaard estimava Sòcrates en el seu aspecte doble de filòsof crític i filòsof de la personalitat. *Nosce te ipsum*, perquè no-més *in interiore hominis habitat veritas*—camí que no seguirà Kierkegaard quan s'esgarriarà cercant la veritat en la revelació divinal. El desig de passar, en tot, per les remotes petjades socràtiques es manifesta ja en el primer treball important de Kierkegaard, o sigui, en la seva tesi doctoral «sobre el concepte de l'ironia sempre considerada en relació amb Sòcrates». Kierkegaard, que tenia aquest com el representant més genuí de la pensa grega, creia posseir qualche cosa d'hel·lènic, qualche cosa d'irònic. Però Kierkegaard s'equivocava en quant el caràcter de la seva ironia. Socràtic, sí, del moment que volia que fos cadascú l'artista de les seves pròpies idees; del moment que el saber, segons ell, no pot ésser un aplec de doctrines, vingudes de l'exterior i rebudes a l'atzar; del moment que no acceptava, com a ver sinó allò que, per nosaltres mateixos hem pogut conèixer com a veritat; del moment que se servia de l'anàlisi penetrant per a demostrar la invalidesa de les idees d'altri. Però, irònic? Irònica aquesta amargor en els juís?

I aquí caldria—ara que encar estem a Catalunya en plena discussió dels conceptes clàssic i romàntic—establir dues categories, radicalment, genèricament distintes, de la ironia—o d'això que, en el llenguatge corrent, en diem ironia. La una, la nomenaríem: ironia clàssica. I l'altra: ironia romàntica. La primera és reposada i joiosa, té una radicació optimista i es manifesta normalment; els exemples no abunden gaire, modernament, i tenim la sort de trobar-ne avui a casa nostra qualche plançó ufanós i original. La segona es turbulenta i trista, prevé d'un fons pessimista originari i esclata en un moment de protesta i disgust; exemples en tenim, per no anar massa lluny, en Leopardi i Kierkegaard. La primera és la de l'home que viu amarant de llum, de cara a la mar lliure; la segona la del qui està dins presó subterrània, voltat de tenebres, en l'arca de l'ànima. Aquella és filla de la serenitat; aquesta de la melangia. Aquella és contemplació somrient del fort que accepta; i aquesta, defensa del feble genial que es rebel·la.

La ironia i el menyspreu de Kierkegaard són manifestació d'una queixa contra la tebior dels seus contemporanis, contra llurs sentiments mesquins i retallats. Ben al revés d'un pur irònic, és un apassionat predicador. «El meu pensament és una passió», confessa. Joan el Seductor «patia una *exacerbatio cerebri*, tant que el món real no li podia donar prou estímuls.» Sentia pregonament

totes les coses; per això, li retornaven contínuament les impressions a la memòria i, contínuament, l'oli del seu esperit cremava crepitant. Sospesava els pensaments, però després els llençava amb violència de dards. I mai era fart. «Un proverbí diu: Plau a Nostre Senyor que més aviat sigui l'estómac ple que no els ulls. A mi no m'apar talment; els meus ulls són sadolls i plens de tot i tinc fam, tan mateix».

En lloc, com a Kierkegaard, no hem llegit mai una descripció tan intensa de la inquietud moral. Ja considerarem, en un article anterior, com àdhuc el cristianisme ideal li esdevé càrrega aplanadora; i encara judica un do divinal, una preferència, aqueixa terrible disposició al desconhort aqueixa tortura que el sotja. Quina llengua més patètica quan pinta les misterioses desesperances de l'ànima sola! Quina eloqüència convulsa i ràpida com passa revista a tota la gamma d'estats espirituals que l'angoixa suscita! Quina penetració més emocionant dins el caos de la consciència! És la força abrandada de la passió: «breu, enèrgica, com és tota passió». Imaginem el geni d'un Shakespeare que hagués volgut dramatitzar els conflictes del sentiment religiós.

Filòsof de la dolor, més tètricament que tots els lírics del romanticisme, analitza de faisó paorosa el sentiment de la infelicitat. Què cosa és ésser infeliç? És tenir el nostre ideal, el contingut de la nostra vida, la plenitud de la nostra consciència, el nostre ésser vertader, fora, en certa manera, de nosaltres mateixos. Quan tenim una formació d'infeliç? Quan una individualitat, en havent perduda la recordança i no tenint res que recordar, no vol esdevenir esperant, ans vol continuar i ésser recordant. Qui és el més infeliç? «El més infeliç és aquell qui no pogué morir, qui no pogué arredossar-se a una tomba». I per això el vas del més infeliç fou trobat en buidor. Kierkegaard té de comú amb l'infeliç que es troba «tot sol, abandonat a ell mateix, en la vastitud del món, sense cap present al qual pugui aferrar-se, sense cap passat al qual pugui aspirar, perquè el seu passat no és encara vingut; sense cap futur, que ell pugui esperar, perquè el seu futur és ja passat. Només, davant seu, té tot lo món, com el Tu amb el qual està en conflicte.» Hi ha molts i molts grans infeliços; tots són cridats a capítol i sols «el més infeliç» és feliç. Altra cop preguntem pel més infeliç. Kierkegaard ens el pinta com faria un auto-retrat. «Heu's-el aquí—diu als amics imaginaris, perorant en els aplecs dels divendres—el missatger del regne dels sospirs, l'elet afavorit de les sofírences, l'apòstol de l'afflicció, l'amic silenciós de la dolor, l'aimador malaurat del record, en el seu recordar torbat per la llum de l'esperança, en el seu esperar desenganyat per les ombres del record». «Però potser el temps

no és encara vingut, potser és llarg el camí»; i els amics fantàstics prometen d'aplegar se sovint, en el mateix lloc, per a envejar la felicitat del més infeliç.

Entre les figures que han estat evocades n'hi ha una de «pàl·lida, exhaurida com l'ombra d'un mort...» Aquest «era un jove, un entusiasta. Cercava el martiri. En la fantasia, es veia clavat en creu» i s'imaginava tenir a sobre el cel obert. «Però la realitat li era massa feixuga, l'èxtasi passà, ell renegà el seu Senyor i ell mateix». Sobre l'esquena volia portar un món, i els ronyons li esclataren. Aquest infeliç encara era benaurat. Perquè fou el que volia ésser; fou un màrtir. No un màrtir clavat en creu; sinó un màrtir «cremat de viu en viu, en la pròpia foguerada, consumit poc a poc, lentament...»

XIV

Nord i Sud

Abans que en Ibsen i Björnson, abans que en Strindberg, podríem ben bé representar en Kierkegaard el geni nòrdic; no pas en condició de mestre iniciador oblidat; sinó en qualitat de manifestació la més precisa. Sigui'ns permès, ara, si més no, per a esvaïr un xic el malefici de l'eloqüència passional kierkegaardiana, fer una crítica d'aquesta ànima del nord, per l'estil de com la feia Suarès quan volia sintetitzar-la en la persona exasperada d'Ibsen.

L'esperit nòrdic és feixuc; l'esperit nòrdic té una «inclinació pedant als casos de consciència» i pateix el prurit de sinceritat i originalitat. Així se'ns manifesta en Kierkegaard i en els literats que va influir. L'ànima, en el Nord, no podria mai dir-se papellona; allà la consciència no és un jutge, sinó un butxí; allà la intel·ligència, «sovint doctoral», no és ràpida, ni lluent, ni aguda, ni vibràtil, ni s'imposa per la vivacitat, com al Migjorn, sinó per això que té d'acaparadora i gràvida. Allà la solitud és estimada com si fos la salvació; allà la vida superior és un exilament de la terra; i allà el secret de la potència rau en la puresa glacial. Aquí, entre nosaltres altrament, són càlides les ànimes pures; i aquesta terra «amb tot lo que s'hi cria»—que diu Maragall—, aquesta terra «és nostra pàtria» i àdhuc «una pàtria celestial» voldríem fer-ne.

En el Nord, les idees són tràgiques, emotives, passionants, febrils; les idees no són lògica sinó biologia; no són ciència, sinó vida. Les idees, doncs, no poden ésser un conhort, perquè «no salven l'esperit de les impureses de la vida»; i així esdevenen tristes—com hem volgut veure—ho-

«riblemment desconhortadores. Ells ens diran retòrics, constructors de paraules, divorciats de la vida; però hi ha també una retòrica nòrdica, la «retòrica de l'esperit», contrària a la nostra meridional, que és retòrica de mots. L'esperit nòrdic no sap contenir-se; no coneix la norma; immediatament desborda; i ells «abusen de l'esperit»; del «lliure esperit». Els antagonismes i contraposicions abunden. «Si el nord és millor per la moral, el sud ho és per la vida pública»; si allà hi ha la «tirania dels principis», aquí la tirania dels homes; si aquí la teologia és patrimoni d'una casta, allà ho és de tothom; si allà tenen la força en la rebel·lió, nosaltres la tenim en l'harmonia; si llur gaudir és la exaltació violenta, el nostre és la joia en calma; si «nosaltres podem passar sense idees», ells sense idees foren d'una vulgaritat fredíssima.

Gent tràgica per essència i per potència; gent d'insondables pregoneses morals; forces, llargament contingudes per l'ètica, que un jorn impen-sat «sol·licita la natura» amb violència, i, obertes les rescloses s'escampa furiosa pels camps l'energia de protesta acumulada. Gent egoïsta, d'un egoïsme que és com el glaç: fred com el glaç, pur com el glaç; d'un egoïsme que no esdevé com aquí, forma de preservació, sinó principi exemplar. Gent «fanàtica del jo, monoteïsta del jo»; del jo nòrdic, caixa de Pandora; del jo nòrdic, centre únic de l'univers, oposat al jo meridional, que és un punt indistint de l'univers—«centre agònic d'un món que espera la mort». Millor dit: aquell jo, si espera la mort, no res espera, si no el desconhort absolut. Perquè tal conhort significa l'oblit o l'adquisició d'un element conhortador; i el jo nòrdic no pot llevar-se res ni adquirir res, puix és un cercle únic que no té tangència en lloc: idolatria individualista que—com Kierkegaard ens ensenya—es torna principi d'un pessimisme total. I després la voluntat, l'ímpetu, el «salt» com a força propulsora del jo! Aquesta voluntat pura engendra la moral pura: un cristianisme Ideal, una religió suprema. I la moral pura, segons els meridionals, és «la més gran de les tiranies» que pogués sofrir la consciència.

Esguardant sempre la finalitat darrerena, el pensador nòrdic es topa amb la mort; allavors medita continuament la mort; i la mort arriba que «se li torna odiable». Els meridionals, en canvi, per a fer-se-la amable, hi pensen clares vegades. Aquella gent, igualment que els místics, menyspreen els goigs de la vida, com si fossin una negació o un obstacle. Només la vida, però, positivament, tenien; «només la vida els era sòlida».

Miserable vida; però preciosa vida. Per no haver sabut tornar preciosa aqueixa misèria un Kierkegaard fou infeliç amb la gran infelicitat, la que mai no pot esdevenir conhort, la que porta l'orgull amarg d'un jo intel·ligent, «el més bord i ensems el més ferm dels orgulls». Sense el do preciós que embelleix tota cosa, resten, en el seu ambient geogràfic, cara a cara amb la nit, enfonsat dins la neu, en les llargues tenebres del nord.

La tragèdia encara té un grau més d'intensitat. Aquests vàndals, o parents de vàndals, somnien el Mig-jorn; somnien reproduir continuament el saqueig de Roma òpima i dels llatins incauts, i tornar-se'n llavors als llurs fiords, selves, llacs i muntanyes. El pi abet, en mig de les boires, enyora el xiprer voltat de claror. Ibsen, *Viking* literari, *invadeix* la Itàlia; Kierkegaard, *Viking* de la pensa, debades es disfressa de Sòcrates—petit Plató ridícol, li han dit; els exemples són innumerables... És la il·lusió de copsar la claror, el gran tresor, la llum de Goethe moribund, que abans ja havia cantat, en retornar, no direm del saqueig, però si de la cullita.

Veia lluir la mar; l'ona era mansa i polida;
avançava camí, la vela, a favor del vent.
No hi hagué recança en mon cor: mirant endarrera
obirava els cims blancs de neu. Molts tresors tens, o Sud!
però un imant, més fort que res més, cap el Nord em tira! (1)

Nord i Mig-jorn. Oposició d'idees? Pot-ser, més tost oposició de temperaments. Qui sap si les idees són iguals i només els homes són diversos! Sigui com sigui, podem, tan mateix, (d'aquest punt de vista, només, cal entendre) establir dos corrents de pensament ben diferenciats. L'un, que refusa a la raó la facultat de conèixer i que compensa aquest refús per la facultat de sentir, voler o creure; i aquest és el sentit d'una filosofia cristiana, dominada, diu Levy-Bruhl per les idees de natura decebuda, pecati redemció. L'altre, que no presenta cap antinòmia definitivament insoluble per la raó i que té com a caràcter propi la serenitat lliure i tranquil·la, la felicitat harmonia de l'esperit i la natura; aquesta és la filosofia de l'antigor clàssica. Un grec presocràtic hauria considerat Kierkegaard, per exemple, com un home supersticiós, ple d'absurditats, puix no li fos estat comprensible la possibilitat tan sols de subordinar la raó a la creença.—En mig dels dos corrents hi ha espais extensíssims i camins innumerables que debades tracten d'arribar a conciliar els extrems.

JOAN ESTELRICH

(1) Traducció de J. Lleonart.

POETES CATALANS

LES VILES ASSOLELLADES

O les viles on l'ombra s'hi extenua,
brunes de sol i amb una plaça al mig
que abandera cada arbre qui s'hi afua
i el silenci hi tremola en el trepig;

que és estrident de fruits el seu defora
on ens durà el recer d'un corriol;
que tenen les muntanyes a la vora
i un poc de vent revol.

Viles, viles que sou d'aire pageses
i en l'anyada hi porteu tant d'abundò
i tant de llum en les tardes enceses
quan fulgura una mica l'horitzó

dins l'esguard d'aquets homes que disposen
els camps dessota l'amplitud del cel,
—després que en la crema del jorn hi posen
la cremor del mig-dia en son anhel,—

i llur desig és mou com una branca
que pressentia el pes del fruit rendit;

dins la promesa que en la llum es tanca
la branca i el desig s'hi han definit.

Quan cada vila apar una donzella
qui se faisona de subtil rubor;
i, en cadascuna, la llugor novella
hi prefigura una diversa amor.

O ficció d'aquestes hores riques
de sol i de silenci en degotís!
L'atzur s'agemoleix dintre les piques,
i la tarda s'ajaça en el pedris.

Si la manyaguera d'abans d'ara
la meva amor anava faisonant,
una mica de temps ja me'n separa,
com de la tarda i de tot altre instant.

Callo l'instant que no és cosa ventissa
i a tot retret el vui saber més fort;
i dic la tarda tan tremoladissa
dintre l'estiu i dintre del record.

JAUME MAURICI

LLETRES A UNA AMIGA ESTRANGERA

XII I ÚLTIMA.

Ricard Dehmel: Poesies.—Goethe: Herman i Dorotea i altres poesies, traduccions de J. Lleonart.—Apropòsit d'una lletra d'en Turró.—Publicacions científiques.—Llibres de J. Alcover Mossèn Clascar, Carles Soldevila, Tallada, Benavent, Mossèn Puntí, Isern Dalmau.—Rei i Senyor, drama de J. Pous i Pagés.—Adeu.

15. Desembre

Ans de tot, dec referir-me a dues traduccions de l'admirable i car poeta J. Lleonart, el comentari a les quals, per raons d'unitat i extensió, suprimia de mes lletres últimes. La una, *Poesies de Ricard Dehmel*, té d'una creació original la felicitat, la intensitat d'expressió; la puixança suggestiva encenedora. Imagineu les poesies originals desparegudes, i aquestes interpretacions, per elles mateixes, seguirien essent una bella cosa. Oi més l'essència íntima del lirisme dehmelià s'hi cospa, malgrat llibertats de traducció, més bé que en un servil mot a mot no és

copsaria. Dehmel dintre la modernitat més aguda, és un dionisiac, eixit de la branca dionisiaca de Nietzsche. La reacció salvadora contra el pessimisme de tota una època, la més gran intensitat de vida per al més alt triomf de la raça humana, el goig d'expressar amb resistència al dolor, cantadora, el raïm del propi viure, de les vides alienes, Dehmel l'ha cantat ara vigorosament, ara delicada; l'expansió del viure humà feta còsmica, omplint l'univers de l'humana tragèdia i dels ressons—com en Verhaeren—de les grans ciutats fecondes i dolorides. En aquests versos, com en els de Shakespeare, la intervenció de la tempesta, i l'agitació dels elements, no són mai efectisme i retòrica, sinó correspondències absolutament necessàries, a la gran intuïció del poeta. És quan el seu lirisme és refreda i ens deixa obirar la seva carcassa de pensament, com en l'antipàtica fantasia «Jesús i Psiquis», o en algunes poesies de caràcter gnòmic, que s'ens fa palés tot el que hi ha de marcit en la ideologia qui excitava la seva inspiració. No és ja en la branca exaltada de Nietzsche que trobem els fruits més nodritius per a nosal-

tres. Però en les poesies més duradores del poeta, per damunt les influències d'història i d'ideologia, podem copsar una lliçó de prou eficàcia: la lliçó d'originalitat que copsarem en el darrer llibre d'En López-Picó. La del renunciament a la repetició gramafònica del lloc comú poètic, de la fórmula repetida fins al fàstic, per a cercar en els moments del propi viure la font inspiradora: en la pròpia tragèdia, en la pròpia comèdia. Això exigeix, és clar, fer-se una ànima ben preparada i vastament generosa per a escenari.

Podríem fer un elogi com el qu'hem fet, de la traducció de *Hermann und Dorothea*? aquí l'admiració nostra va més a la generositat de l'esforç que a la reexida. El traductor ha fet tot el que podia humanament fer-se. Però el mellor d'aquell poema com el mellor d'una tragèdia de Racine, o una poesia de Keats, allò subtil intangible que (no en sentit retòric) s'en diu Forma, és intransferible en una traducció. No té aquest poema, com les poesies Dehmelianes puixança lírica sobrerera pera encendre la traducció, la imitació en altra llengua. És una tranquil·la narració, familiarment cantadora, qui avença segura amb una agilitat i una simplicitat prodigioses per dintre les dificultats d'un metre antic; narració, metre, fets una cosa mateixa amb una felicitat, continuïtat de inspiració fresca, és corrent, d'una pessa, *incon-sutil*. El miracle no pot reproduir-se.

En la bella tria qui segueix a aquest poema, la tasca del traductor ha estat més possible i per tant més feliç,

Una lletra d'en Turró

No és que'm sembli necessari respondre a una lletra que'l Dr. Turró ha adreçat al director de LA REVISTA. De les *etzegallades*, *indignacions*, *insults* que jo trobava en *La Filosofia crítica* contra Kant, els seus deixebles i continuadors, em pensava, amb textos citats, haver-ne donat proves suficients: però el senyor Turró ho nega; ve a dir que jo he donat per realitats, apreciacions purament personals. Per a qui té el punt d'honor vidriosíssim, en no enganyar mai a qui li fa l'honor de llegir-lo, això és una ofensa greu. Dedicaré, doncs, un espai que'm seria preciós per altres coses, a afegir proves a les proves que donava.

Jo donava com a mostra d'etzegaliades (tingui's present el ver significat del mot) i d'indignacions, el fet de considerar Kant exclós del llinatge humà com fa repetidament En Turró; de oposar la opinió secular d'aquest fantasma abstractiu, a la del filòsof de Koénisberg; altres mostres les trobava jo en les agressions violents contra la «pensa lliure» que s'agombollen vers el final del volum. Altres mostres mots d'etzegallades ne trobaria en pàgines com aquella on ve

gairebé a negar a Kant el dret de tractar el problema de la coneixença perquè ignorava la sensibilitat diferenciadora del budell duoden? cosa que a un jove amic estudiós de filosofia li ha semblat igual com si neguéssim al gran López-Picó el dret de fer versos perfectes perquè ignora el funcionament de les glàndules surrenals.

Ans de seguir endavant, figure-us amiga, quin efecte faria a un filòsof contemporani veures reconegut per un professor com un dels més grans genis del llinatge humà i a l'ensemps veure's per ell foragitat del llinatge humà; titllat de foll, insincer, i àdhuc deshonest envers qui l'estudia? No és donarà i amb raó per insultat? Deixem parlar alguns textos dels nombrosos que podriem recullir en *La Filosofia crítica*. Son meus els subratllats i els incisos.

Pàg. 47. To despectiu.

«Sempre havíem cregut que els objectes són allà on els veiem i toquem i ve Kant i ens diu que els veiem i els toquem perquè allí els posem.»

Pàg. 51. Insult de follia:

«Alguna vegada he pensat, *de pura pensa meua*, que l'esforç que feu Kant per concretar-ho (*com concebèix la cosa en sí*) degotà el seu cervell i l'emmalalti estranyament a ses velleses.»

Pàg. 62. To sarcàstic acusació d'estravagància:

«Kant serà *molt lògic*, sobiranament lògic, quan raona que les coses han de passar al revés de com passen.»

Pàg. 79. Manca de bon sentit:

«Anteposar la força del raonament lògic a la força del fet que l'imposa amb violència incontrastable no és cosa pròpia del *bon sentit humà*.»

Pàg. 80. Sarcasme, acusació d'insinceritat:

«El coneixement de la realitat és a la ment i *riem-nos* (*bella argumentació a fe!*) dels qui diuen que s'en pot dubtar perquè no s'explica com hi és. Aquest *llenguatge és insincer*: de cor ningú ha dubtat mai que la realitat és a són voltant. (*Feliç el senyor Turró qui no ha conegut mai l'engaita metafísica.*)»

Pàg. 80. Si les ratlles que segueixen són en el llibre per alguna cosa, representen evidentment una caricatura del Kantia, amb un insult gens mediocre.

«A qui es vantés de trobar la sal dolça i la mel salada, de veure plana una esfera, d'orientar el só a un indret altre que aquell de on ve, *li girariem l'esquena per ximple.*»

Pàg. 90. To despectiu:

Però digui Kant el que vulgui...

Pàg. 97. Insinceritat, encara:

«No es que sigui falça la doctrina empírica del coneixement, com ho és la Kantiana qui supleix per *invencions personals*...»

Pàg. 100:

«Kant tracta d'explicar-se el fet per *invencions a priori*.»

Pàg. 105. Follia encara:

«Kant... no explica les coses com són i com tothom les enten sinó *com li sembla que han d'ésser*, com si obeís a *sugestions d'un desvari introspectiu*.»

Pàg. 218. To despectiu:

«El llinatge humà no ha cregut mai res d'aquestes *cabories*.»

Pàg. 236. «Aqui les *ficcions Kantianes no hi caben*.»

Etc. etc.

No és que jo vulgui negar a ningú el dret d'usar en la discussió científica i filosòfica el to que vulgui, per desagradable que pugui resultar, i regonec en certs cassos àdhuc l'eficàcia del sarcasme, de la ralleria, fins de l'insult, sempre que no vulguin substituir-se al pensament. Altrament, el senyor Turró creu que no ens entendríem; permetim dir-li que jo amo entendrem amb qui vol mostrar-me fets o dir-me raons, sempre que les passions inevitables qui n'acompanyen l'exposició no torbin els fets, no enterboleixin les raons; aquest era el sentit dels mots que'm retreu en sa lletra.

Molts joves, però dels qui no podríem entendre'ns amb el senyor Turró, com a filòsof, admirem sense reserves la seva contribució a la Ciència Catalana; regoneixem el mestratge en les disciplines de laboratori que ha exercit sobre una joventut il·lustre. No ignorem el que li deu per exemple aquesta Societat de Biologia qui, arribada a un bell grau d'originalitat i perfecció en la recerca, publica baix la direcció del il·lustre Pi Sunyer, uns admirables Anuaris que moltes entitats estrangeres ens poden envejar. Ja sabeu com jo m'entusiasrava amb l'aparició del primer d'aquests Anuaris i com m'apressava a resumir-ne i elogiar-ne els treballs en dos llargs articles periodístics. I vull dir com fóra trist per a nosaltres que per manca d'ajuda generosa, aquesta entitat, glòria nostra, hagués de desapar-se un dia.

El nomenar aquesta publicació, me fa sentir remordiment de no haver lloat en aquestes lletres—ja ho faré en altres llocs—l'abundar de publicació científica que escampa el nostre Institut. Es precis que nosaltres i el món sencer tinguem un coneixement precis i complet de tota cosa catalana. Cal que ens coneguem profundament, que tota cosa catalana i tot ésser català siguin units en lligams d'amor i coneixença, aixís les recordances en la història com les flors, i els monuments (finida l'*Arquitectura Romànica* glòria del nostre President) com les idees i les paraules, i els sons, i les pedres, i les flors, i les bestioles. No sabeu la tendra emoció de solidaritat que dona amb els éssers i les coses, sentir dir *Petrografia catalana*, *Flora de Catalunya* o bé *Carabus catalans*. Enteneu: unes bestioles humils i menyspreades que si *podessin parlar* parlarien llengua catalana. Es aquest pregon coneixement i solidaritat espiritual que donarà intensitat al nostre viure i farà que sigui catalana tota cosa qui es produeixi, d'aquí endavant a Catalunya, les tècniques, les arts, les ciències, els bells oficis. (Recordeu l'Exposició Escolar i la contribució mai prou lloada d'entitats com la Protectora d'Ensenyança Catalana)—les Biblioteques, tan vives, tan lluny d'allò que se'n diu oficial, i que com bolets ufanosos sorgeixen arreu, arreu,—l'educació alliberadora de la nostra dona: (l'Escola de Bibliotecaries l'Institut de cultura sobretot, on plasmen bellament els esperits femenins, dames il·lustres que presideix la gran catalana sempre Bonnemaison de Verdager...

Varia

Ja parlarem amb més lleure d'aquestes i altres coses. Diem ara uns mots ràpids sobre les actualitats literàries.

—Heu's aquí els *Poemes Bíblics* de don Joan Alcover, mestre de joves, estel d'una llum trista,

elegant i pura, dins la brillant constelació mallorquina. Ara, oblidant per un temps el seu pregon lirisme, s'és complagut en l'objectivitat quelcom parnassiana d'unes visions bíbliques; o, gnòmic, ens ha donat fruits prudents d'amarga experiència. Un viu moviment dramàtic però, qui fineix amb melangia de recordança, anima el poema dit *El Ginebrò*. I el *proverbi* dolorit qui tanca el llibre, fereix el cor amb bellesa.

—En *L'Abandament*, volum de narracions del nostre estimat poeta Carles Soldevila hi ha la conquesta impreuable per a la nostra novel·la d'un llenguatge qui té les justes mesures de claretat, elegància i poesia i ideal per a la comèdia ciutadana, revelaria, per contrast, a molta gent nostra, tota la buidor i la cursileria que hi ha sovint en el llenguatge dels Benavente i Linares Rivas i Quinteros Visions delitoses, en tocs sobris delicats, d'una Barcelona nova, d'una sensibilitat barcelonina nova, que no apreciem encara prou.

La narració menyspreant, complexitats, efectismes, es guiada en tots els moments per un bon gust que és, en nostra novel·la, encara una cosa nova. La intenció finament satírica i a moments d'una viva acidesa sobretot en certs diàlegs incisius. Un excès d'atenció potser en les narracions *burgeses*, un excès d'*importància* concedida als personatges, a les seves coses, a les seves anècdotes; com si l'autor malgrat el seu somriure es trobés pres dintre l'ambient de la llur limitada burgesia.

El perill de contemplar masa atentament certes inferioritats: Flaubert antiburgès terrible, no podia en força de contemplar indignadament burgesos, evitar àdhuc en obres com *Salaumbó*, el burgès anecdotisme. L'ideal en aquestes narracions d'En Soldevila no sembla anar més enllà d'una més gran perfecció en aquella mateixa vida que descriu. La lliçó no ateny dins l'anècdota, la generalitat. Una ideologia, no per a encloure's en tesis, sinó com a Norma, salvaria els perills d'això. I també una Poesia: En Soldevila és poeta; l'ànima de poeta el salvarà de tot mal contagi. Penseu que en cada pàgina d'aquest llibre ella posa fins reflexes dels seus somriures divins.

—Tinc la satisfacció d'haver contribuït a treure d'un obscur volum de Jocs Florals on se marcia, aquest interessant estudi sobre «La filosofia catalana al segle XVIII», obra jovenívola de Mossèn Clascar. Els estudiosos hi trobaran un curiós quadre amb mil detalls delitosos del nostre viure esperitual durant aquell segle, i punts d'obir penetrants sobre les doctrines filosòfiques que hi predominaven.

—L'amic Tallada, sobre les doctrines de Proudhon ens ha donat un volum digne parió en claretat del que ens donava sobre Sorel l'Enric Jordi. Damunt la vida i l'obra del gran pensador en

pocs moments podreu donar una ullada ràpida i penetrant. I podreu sentir en la lluita d'aquell poderós pensament la cosa tràgica que és veure's les idees qui viuen fent una sola carn amb el propi pensament, arrèncades per mans barroeres, tornades fòrmules caricaturals, eines de lluites miserables.

—Donem la benvinguda a la poesia i a la nostra amistat, al joveníssim Pere Benavent vers el qual en el darrer Almanac de la Poesia ens cridaren l'atenció unes belles imatges com aquella de—*Cacabanya seguda en mig dels prats*—com aquella en que es nomena les serres *Les mares quotidianes de la llum* i aquella altra de l'ermita *brillant com un petó*. D'imatges així, n'es ple el primer volum d'aquest poeta «Flors d'ametller»; i d'una amor delicada per l'espectacle humanitzat; d'un tendre entusiasme, d'una fina originalitat de sensació. La llengua és selecta, les formes acurades.

—Benvingut el *Cofret de versos* on un poeta Mossèn Puntí, i un dibuixant Jaume Guardia, semblen despedir-se dels assaigs assimiladors i prometedors de la primera juvenesa, per tornar en realitats els bells presentiments d'una labor original, més selecta i cenyida, menyspreadora de perilloses facilitats. En tots dos pressentim una bella cultura, un feliç domini dels mitjans. Benvingut aquest volum qui té per a nosaltres una flaire de simpatia.

—Benvingut un llibret de *Proses* del bon amic Isern Dalmau; proses d'una objectivitat, una claretat de visió, una sobrietat prometedors.

—El teatre nostre no m'ha semblat oferir res de ben remarcable sinó el gran èxit obtingut pel nostre benvolgut J. Pous i Pagés, amb el seu drama «Rei i Senyor».

Amb ardidesa d'artista segur dels seus mitjans, en Pous i Pagés ha adoptat, contra els corrents d'avui, un assumpte rural, amb moments i personatges que ja havien sigut portats a la novel·la i al teatre per escriptors nostres ruralistes.

Però el tipus d'amo i cap de família, *Rei i Senyor*, que trobem sovint en la nostra literatura, assoleix en l'obra d'En Pous una grandesa balzaciana. El tipus ha arribat a perfecció, a un relleu i a una *generalitat* qui ultrapassen les condicions de temps i de lloc. El tipus anecdòtic pintoresc, ha devingut humà: ara ningú més podria tocar-lo sense rebaixar-lo. Heu's aquí el triómf d'En Pous i Pagés.

—Ja no parlarem més per ara, del Calendari Platònic que aquest any en el Glosari s'ha anat formant en *Xenius*, i en el qual hem trobat certs ressons d'idees i opinions que d'anys vos i jo estimem, com per exemple, en aquella Glosa sobre Bocaccio i en aquelles sobre Valera i Clarin i en aquelles més rescents, sobre Shakespeare i la alegria shakespeariana.

—I ara amiga dilecta, adeussiau. Grat sia a

Déu, la sèrie d'aquestes lletres és finida, i no deu continuar, per varies rahons; perquè la guerra és acabada i les vides que hi tenieu tornen i ja no entreteniment sinó enuig os podrien donar les meves lletres llargues com a fascicles on he vulgut revisar, per una vegada, un xic massa minuciosament, el nostre viure espiritual. Perquè la paciència dels llegidors de LA REVISTA no suportaria un altra sèrie de dotze lletres d'aquesta extensió: no obstant, val a dir que he pogut admirar el coratge d'una mitja dotzena d'herois que *les han llegides totes* de cap a cap!. Perquè altres labors em sol·liciten el temps enorme que s'emporta una tasca així quan vol fer-se a consciència i—contra el costum—llegint les obres de que es vol parlar, i proposant-se dir de llibres i autors estudiats o citats, alguna cosa *sobre* ells, *dintre* d'ells, no al *marge* d'ells.

No obstant en forma més ràpida i sintètica i comptant amb la vostra presència, no deixarem d'atendre al nostre viure espiritual, l'any que vé, si plau a Déu.

Estic satisfet de la labor acomplerta? Com és difícil aquesta satisfacció en aquell per qui la perfecció és un turment, i té consciència de la poquesa realitzada, i lluita amb les limitacions de l'espai que imposa una publicació periòdica, àdhuc quan la concessió d'espai és tant generosa; i amb les limitacions del temps, qui obliguen a donar l'escrit a data fixa.

Satisfet tan mateix, sinó de la realització, d'haver-la complert amb una llibertat espiritual que mai agraiem prou a LA REVISTA. Sovint entre nosaltres, el propòsit de crítica sincera no és precisament fora del periòdic on se vol acomplir que troba els enemics i els obstacles. Però LA REVISTA dóna entre nosaltres aquest exemple de vigorosa juvenesa que consisteix a admetre en el propi sí la contradicció.

Satisfacció i gran i commoguda d'haver vist reconeguda per alts i selectes esperits la sinceritat del propòsit qui ha guiat en tot moment la nostra crítica. I aquí devem remerciar amb tot el cor les veus de simpatia, les amistats noves, que ens han vingut de diferents indrets de Catalunya. Elles compensen de manta antipatia i manta maliciosa incomprensió. Satisfacció, en fi, d'haver dominat tot impuls de dogmatisme qui ens podés venir de preferències estètiques predicades per nosaltres en altres ocasions, i atendre amb totes les forces, a la *personalitat* característica de l'obra, de l'esdeveniment que jutjavem.

A tots, amics i enemics, desitgem en l'any nou, ple de promences per Catalunya, molta salut i molt coratge en la sinceritat.

I a vos, amiga dilecta, amb els millors auguris, mercès de la presència vostra qui m'ha estat norma i guia,

Mercès i adéu.

J. FARRAN I MAYORAL

ELS LLIBRES

MEDITACIONES LÍRICAS de Joaquim Montaner. Impr. Oliva de Vilanova.

Aquest poeta que s'ha fet més germà nostre de viure entre nosaltres, té lloc avui en la nostra Bibliografia, encara que, seguint la consuetud del periòdic els cronistes de «La Revista» solem limitar-nos a la producció catalana, i encara algunes vegades amb dificultats d'espai.

Donarà idea del to que en diriem ascètic de *Meditaciones líricas* el dir que en elles tot això que és paisatge o objecte ambient als pensaments del poeta es torna misteriosament interior, com si s'hi projectés l'ombra del seu recés espiritual.

Exceptat en la darrera psalmodia, *A la Exaltación del Pueblo Ruso*, omplen el llibre consideracions sobre la caducitat humana, presidides de la memòria d'un germà mort, i per un retop íntimament lògic, evocacions que fa el poeta del seu propi llinatge. En Montaner té una senyoria de ment i d'estil que honora les modernes lletres castellanes, singularment riques per la diversitat d'aspectes anímics que en trascendeix, potser més riques en aquesta particularitat que no pas les nostres.

En Montaner empra dues modalitats de forma en les seves Meditacions: la prosa psalmejant—en rigor no podem dir ritmada—i el vers pròpiament.

A mi em sembla que troba millor la seva forma en aquesta darrera, per tal com el seu pensament surt fos més caldament i amb major puresa amb la cadència i la rima. Imatges suggestives en la seva precisió simple, perseverança en el sentiment inspirador, i vestint-ho tot, una gran pompa severa en el pensament amarat de vida interior, de vegades d'un cert pessimisme imaginatiu que ens remembra l'apel·lació oriental, tot això hi ha de bellament literari en les seves proses psalmejants; però encara el pensament hi és massa destacat de la forma, i això pot semblar a moments cerebralisme i sobreria frondositat. Tant és així que quan d'aquesta modalitat passa al vers, sentim com un goig de retrobament pel fet de sentir identificats pensament i forma en un tot inspirat:

«Yo seguí tras de tu cuerpo
y a mí, quien me seguirá?
Yo di paz a tus reliquias,
y a mí quien me dará paz?»

«Quien sabrá decirme «espera»
cuando esté en la adversidad?
¿Donde habré de oír «no llores»
cuando tenga que llorar?»

«Alma mía tu que tienes
lo mejor de mi amistad,
¡no te apartes de mi lado,
nunca, nunca, nunca más!»

Jo prefereixo aquest poeta, el poeta en vers, el mateix que l'any 1911 cantava:

«Dura ley de la bárbara corriente
que rompes bruscamente

la majestad del fresno y de sus
[varas
y sus alegres hojas
arrollas y malparas.»

aquest poeta, senyor d'instint, qui tot assimilant no imita, perquè una ànima recatadament càlida ho arbora tot en vida personal.

«Oh vigilia de San Juan,
santa noche regalada,
cuando estaban bien abiertas
nuestras puertas y ventanas!»

«Mas allá de las hogueras
tus estrellas eran claras.
Santa noche de los niños
y las tortas y las danzas.»

«Pero en esta noche no
que hay silencio en nuestra casa,
porque todos lloran y
mi hermano no tiene lágrimas!»

Veieu com forma i pensament, identificant se en el gran corrent de l'emoció, fan via amb la humanitat que porta la espina del dolor, però també el do del plany que aconsola. I això és poesia.

LES ABSENCIES PATERNALES de J. M.ª López-Picó.—Impr. Francesc X. Altés.

La frase que he sentit més expressiva de la novetat verbal que ha donat la fama al nostre personalíssim poeta, i que àdhuc li ha captat la fama renovera adversa dels qui no el troben al seu pler, és la que proferí l'Ors ja fa anys, després d'una lectura que entre companys féu En López-Picó d'un dels seus primers llibres, crec *Poemes del Port* «Es admirable»—va venir a dir l'Ors—«sentint aquests poemes ens sembla com si el català hagués fet de moment l'evolució d'un segle en l'esdevenir».

Hi ha literats que creen la seva novetat precisament en l'arcaisme. Res d'això amb En López-Picó; de vegades, i encara només que incidentalment, és més aviat neologista o galicitzant. Si ens paréssim en alguns indrets de la seva producció volent donar-nos una explicació purament gramatical de la seva expressió nova, del seu to personal, potser la trobaríem en la llargada de certs períodes que distancien l'inici d'un concepte i la seva conclusió, i segonament en les elipsis. Però en aquests casos i en els altres la rel de la seva novetat és més fonda i més essencial que això.

Dels nostres poetes potser és En López-Picó aquell en qui poesia i problema anímic es compenetren més, i el qui canta més immediatament des de les cel·les del seu intel·lecte. Nosaltres en llegir-lo ens sentirem a cada punt exultats com d'unes vibracions de metall, com d'unes ñamarades intermitents en una gran onada movent d'anhels i rancances.

De vegades a paraules que expressen conceptes molt freqüentats els hi infon

un significat subtil que només podrà capir-lo en tota sa puresa el mateix inventor. Es entusiasta de la diversitat del món, i aquest món una vegada haurà passat pel seu dintre sortirà idealitzat en formes líricament intraduïbles, veït de cerebralisme:

Sense demà, si fos avui la fi,
cremaria el desig totes les vides.
Si fos avui, sense demà: jo així
del jorn que es tanca com un corn marí
sento el bruel posat a més oïdes.

Rosat i perla fa el capvespre el joc
extern de la joguina marinera,
i transparenta el nacre a poc a poc;
però per dins fa el tornaveu d'un foc
com el vent xuclador de la foguera.

Tots els volers (sentits i pensament)
són el brogit indefinit que sona.
El corn marí no sap cap altre accent,
i tot el jorn és aquest sò del vent:
tot sinó el cel, i sota el cel la dona.

Gorja florida com el cel tot nu:
perquè amb la prometença no ens ener-
[vis,
com la seda del blau l'escot et lluu,
i ara la nit sereu el cel i tu
callats igual per a repós dels nervis!

Probeu d'explicar-vos amb altres paraules la significació d'aquesta poesia. No podreu; és una expressió insubstituïble.

De vegades de tanta festa interior com deuen promoure-li les elaboracions que fa en el seu intel·lecte de les coses del món, sembla que es desmemoriï i es deixa caure paraules a la pira i enlluernat de colors, empès dels clarins, li surt el cant com un barboteig Barboteig de un fill dels deus, noresmenys, qui a hores pot ésser tan intensament concís:

No t'embriaguis d'infinít
perquè el teu cor ha festejat la noça.
Quatre parets els límits del teu llit
siguin, pel goig com per la fossa.

Quatre parets nues i blanques
que cap engany no t'hi posés parany.
Tots els dies iguals dins de les tanques
fan la collita de tot l'any.

I s'enriqueix i creix la vida,
saviesa del cor i el pensament;
i tot desig té la mateixa mida
dins del mateix recolliment,

I qui arribaria a la elegància d'algunes peces del seu llibre *Epigrammata*, i a la seva efusió lírica?

S'adorm a mig camí
l'amor que em va cercant debades;
s'adorm damunt de mes petjades
i ningú li sap dir.

Si no em coneix ningú!
Més, tu, dolor que em saps els passos,
em dus l'amor a pes de braços
tot abrigat de tu.

No res digué Sant Joan de la Creu
millor que aquests vuit versos.

En López-Picó és un fort líric, àdhuc en els moments on amb la força no podem copçar-ne una claretat al gust de cada un. Donat el temps d'ara, crec que la que en ell n'havem dita expressió insubstituïble serà, noresmenys, ço que li farà més devots, si d'una altra part més blasmadors, en la gran plaça de la pública emulació.

BELLA TERRA BELLA GENT.

Rims de Josep Carner.—Impr. Nicolau Poncell.

En Carner va ésser un dels escullits que han fet brotar de nou les flors de la nostra emoció, i poeta primaverat, un d'aquells contats que assenyalen època, feu sortir de sota la escorça sagrada i gentil de les vernedes catalanes, una florida de nova matisació espiritual. Era nou el llenguatge sense ésser rar, i era nou ço que cantava perquè tot sent tant mateix essència molt nostra, ningú no ho havia sabut treure a flor com ell.

No és estrany que En Carner sigui poeta preferit de les nostres joventuts ciutadanes, aquestes joventuts remogudes intel·lectualment d'estudis, de rastre de cosmopolitisme, d'ideals bronzidors en els aires d'avui i d'un noble bull ambicions en les entranyes; i no és estrany que quan d'aquestes joventuts en surt un poeta, tan sovint es vegi en la seva obra la marca d'En Carner com un senyal d'encaixada del germà gran. El seu cas ens fa recordar d'una opinió de Emerson en el seu assaig sobre *El Poeta*: (*The young man reveres men of genius, because to speak truly, they are more himself than he is*) que vol dir, que el jove revereix els homes de geni, per tal com, pròpiament, són més ell que no ho és ell mateix.

En Carner és poeta en el sentit que el concebria una ment ambiciosa de sana humanitat i elevació; ho és senzillament tant si descriu com si ens diu un afecte com quan fa els seus pensaments; ho és quan en moments marcats d'una alegria o un dol o una ansietat col·lectius batega amb la comunitat i quan, lleuger de tota contingència vola pel pèlag dels elements i de les idees divinament abstractes.

I aquella tendresa! (mireu *La nit amorosa*) aquella tendresa que unida amb el sentit del ridícol és una de les característiques més personals d'En Carner! Quan té aquesta hora tendra les seves poesies semblen sers vius, per onsevulla dotats de sensibilitat, com una verge que s'extremis sota la túnica casta, tan sols que una fulla la toqués, o del frec d'ala d'un ocell que passava; o bé com una corda sonora que bastés un sospir d'aura per a fer-la vibrar.

El poeta ciutadà s'accentua en aquest llibre d'ara, com en *Auques i Ventalls*, ciutadà àdhuc en el romanç o l'auca de caient popular on sota la genuïna senzillesa la intenció i l'enginy hi signen la ciutat; ciutadà per la seva doble facultat sensitiva e irònica; ciutadà cantant les muntanyes i el mas, els vinyets i el mar que ell empelta amb somriures i afectius o savis deixos de ciutadà, i sempre i arreu pel poder del seu verb jonquívoll d'inagotables prestigis. Ciutadà, potser

sobre tot per l'alta equanimitat que en la ciutat mateixa el fa adonar del tipu sòrdid, ridícol o extemporani al costat de les coses grans i commovedores i per la seva manera de retreure ho amb certa experta cruesa, però, encara que alguna vegada sense gaire compasió mai sense elevació.

Aquest darrer aspecte alguns no li comporten, i tot reconeixent-li el talent no es podran estar de concretar la seva punta d'aversion amb frases com aquesta: «Ho fa bé; sinó que quan menys t'ho esperaves et surt amb aquelles coses». Però, encara que ells no ho intenten, dient això el graduen laudatòriament. Perquè la ciutat mateixa hi surt, i devegades en mig de les seves grandeses i tot amb aquestes coses, i sort dels ideals i el noble actuar que absorbeixen i donen valor superlatiu al viure.

Pensem en quan un hom sent joventell, anant pel Passeig de Gràcia amb un amic, per ventura ens havíem enlaira o commogut en un moment de la conversa i immediatament, com si ens en donguessim vergonya fent un punt de home colltorçàvem la nostra sinceritat, obliterationem la pròpia tendresa o enlaira-ment sortint amb una xanxa o una rialla. Ferment ciutadà; barceloní pur. I objectivament el conjunt de la ciutat és fet d'aquesta doble massa.

Hi ha un moment descriptiu en la poesia *El divumenge del senyor Quim* del llibre d'ara que és com una divisa d'aquesta dualitat:

Quan l'últim raig de sol travessa els [arbres
i gemeguen els aires immortals
—entre el moment de travessar les cabres
i el de l'encesa pia dels fanals—

Sí, la ciutat viu en aquestes alternances de l'immortal i el quotidià, té les grans i les ínfimes hores i devegades el ridícol evoluciona sota els mateixos palis de la sublimitat, i hi conviu l'etern i l'extemporani. I precisament el que En Carner, vistos aquests aspectes dispars, encollant-los en la unitat poètica del seu esperit els hagi sabut poematitzar tan humanament, amb un verb divinament oportunista, és ço que fa d'ell el nostre primer poeta ciutadà *complet*.

I jo crec que és en aquests poetes que la ciutat tindrà supervivència, els qui comuniquen amb el món per a treure'l en cants, amarats d'altura i de gràcia sí, però, on tantmateix el món objectiu i vivent d'homes s'hi retrobi.

J. LL.

EL VALOR EDUCATIVO DE LA LITURGIA CATÓLICA. (Llibria i Tipografia Católica Pontificia, Pi, 5 Barcelona).

El fet que tot i havent-se celebrat a casa nostra el Congrés Litúrgic de Montserrat l'any 1915 i la Setmana Litúrgica de Banyoles el 1917, no s'hagi promogut encara, en aquest sentit, cap moviment d'opinió entre els nostres mestres i pe-

dagogs—salvant raríssimes excepcions—és simptomàtic. Tot i figurant en els programes oficials de les nostres escoles l'educació religiosa i moral, davant la revolució que en aquest camp han portat el Congrés i la Setmana Litúrgica a què ens havem referit hi veiem romandre el nostre magisteri amb una passivitat absoluta. Avesats, sens dubte, a les metodologies passives d'antany, una bona part d'ells segueix ensenyant purament el catecisme no d'altra manera com impressionarien unes plaques fonogràfiques.

D'aquí la gran oportunitat de l'obra que el sapientíssim canonge de Tarra-gona, el doctor Isidre Gomà acaba de publicar sota el títol «El valor educativo de la Liturgia Católica».

L'obra està dividida en tres parts: La Teoria, El fet de la litúrgia i Decadència i Restauració de la litúrgia. Les tres parts són tan compactes entre sí i amb tots els capítols—que són nombrosíssims—llogats per una il·lació tal, que tota l'obra es podria reduir a un simple sil·logisme, constituint això la millor garantia de la claretat amb què és escrita i la major consistència de la doctrina que hom hi defensa.

Si en totes i cada una de les parts d'aquesta obra ens hi apareix el pulcre i l'elegant literat que les ha escrites, no deixa d'aparèixe-hi amb el mateix relleu l'home de doctrina profundíssima i l'apologeta temible i contundent.

Entrant en el contingut de l'obra, direm amb síntesi: si tota la pedagogia gira avui entorn de l'educació pels sentits, de l'educació per l'interès, de la educació pel creixement natural i per la llibertat, i de l'educació per l'acció, l'únic camí per arribar a una viva i sòlida formació religiosa (prescindint ara de la formació estètica i social i d'altres conceptes de la formació integral que ens puguin venir d'ella) és el de la litúrgia.

Per la litúrgia és comunicat a l'educand, d'una manera sensible als sentits, tot els fons de veritats i misteris d'ordre purament espiritual en què s'ha de fonamentar la seva formació; per la litúrgia és que sent per aquells misteris i veritats un viu interès i hi fixa la seva atenció, gràcies al simbolisme, a l'espectacle i al dramatisme amb que li són presentades; per la litúrgia el seu creixement natural no sols no és coaccionat en el més mínim sinó més afermat encara, essent tots els seus actes i la seva natura tota, elevats a l'estat superior de la gràcia, i finalment per la litúrgia és que el mateix educand pot prendre i pren de fet una part activa, juntament amb el sacerdot, en els divins ministeris, arribant i tot a ésser concelebrant amb ell del Sant Sacrifici de la Missa, que és el mateix Sacrifici de la Creu, font de totes les gràcies i de tots els Sacraments i punt culminant de tota la litúrgia i religió catòlica al qual convergeix tot i és per ell il·luminat.

En finir la recenció d'aquest llibre, únic en el seu gènere i que tan oportunament vé a enriquir la bibliografia pedagògica hispana, ens és grat el fer constar que tot i l'ésser escrit en castellà, sura per tot ell un esperit d'alta catalanitat. No podia ésser d'altra manera, essent com és fill del Congrés Litúrgic de Montserrat i nat a l'ombra de la Metropolitana Seu de Tarra-gona.

V. G.

CAL ESMENTAR.

Thee French Moralists and The gallantry of France per Edmund Gosse (ed. William Heinemann.—Londres). Sèries d'assaigs en els quals el senyor Gosse recorre el curs dels segles fins a les mateixes daus de l'heroisme actual, fins als

grans filòsofs que, pels escrits i pels principis llurs prepararen i formaren l'ànima del combatent modern. Entre ells l'autor escull La Rochefoucauld, La Bruyère i Vauvenargues com a representants d'una època que tingué una influència considerable sobre l'evolució de l'esperit francès.

***

Que segons la darrera voluntat de l'escriptor s'han reunit un gran nombre de composicions sobre els infants de l'obra poètica de Swinburne. El nou recull es titula **The springtime of life.**

LES REVISTES

«LES CATALANS SON LABO-RIEUX BRABES ET SPIRI-TUELS AYMANT L'INDEPEN-DANCE ET SOUFRANT AVEC PEINE LA DOMINATION DE LEURS VOISINS.»

Amb aquests mots extrets de la llegenda que acompanya un mapa de Catalunya editat en 1705 a París per M. de Fer i reproduït pel senyor Carreras i Candi en la seva *Geografia General de Catalunya* (ed. Albert Martin) cuida útil amparar-se el redactor d'aquestes notes. Cal de totes maneres remarcar el viu significat, decisiu, que la revolta a la dominació palesa: doble aspecte d'una afirmació encarada a resoldre un plet humiliant la pàtria amb la llibertat fingida, wilsoniana, de les petites esclaves protegides o amb el sant orgull, immortal, del nacionalisme imperialista. Ni el càndid amor enternidor d'una germanívola societat on sigui limitada la iniciativa per un reglament de prohibicions sinó una simpatia arbitrada pel balzac cordial. Potser ens caldria dir plenitud. Potser en llenguatge pla **CAMP PER CORRE.**

Octubre 1918.

The Review of Reviews. Samuel Turner, escriu:

«El mot d'avui és *Reconstrucció*. Tots els partits polítics projecten bastir un món millor. La idea de la necessitat d'un fi conscient en la vida nacional és realitzada. Tothom vol saber que li cal fer en l'esdevenidor. Però perquè l'arquitecte no treballi en vè cal què els fonaments de l'edifici siguin sòlids. Les nacions no són guiades per les forces orbes del destí sinó pels pensaments i les accions de llurs conciutadans i els pensament de precedir l'acció. Perquè el nou ordre de coses doni el que se n'espera, cal que es basi sobre la voluntat del poble i sigui judicada equitable per a ell. Mentre l'obrer es judicarà explotat és inútil de pensar en una reconstrucció semblant a la que podria ésser imaginada entre els propietaris. És impossible de negar seriosament que per a la gran massa dels obrers, el capital i el treball

són dues coses irreconciliables en llurs fins. És un deure per a cada patró de conèixer l'opinió dels seus obrers sobre aquesta qüestió.

El sistema actual amb totes les seves tares i els seus abusos sembla ésser el millor i àdhuc l'únic instrument efectiu per a una producció eficaç en quantitat i qualitat. Però fixem-nos en els altres sistemes. Si la doctrina que afirma que només el treball és la deu de la riquesa justa perquè els treballadors de la Sibèria són tan miserables, perquè guanyen només el just per no morir de fam en un país de medis naturals enormes? Perquè d'altra banda l'Amèrica tan pobre en treballador és tan rica? Perquè l'obrer americà guanya, terme mig, de 3 a 4 lliures setmanals i que a Xina una contrada tan rica en treballs el pobre agricultor no té sinó cosa de 35 shillings anyals?

La segona teoria és la que considera els beneficis com a quantitats robades pel patró a la butxaca de l'obrer. Si fos així, ¿perquè el lladre és generalment tan moderat a les seves rapinyes? Els beneficis són simplement una fracció de la indústria; un 90 per 100 van invariablement, no al capitalista sinó a la comunitat, per als salaris, els milloraments en el treball. Si això és un lladrocini, és evident que qui més n'aprofita és el públic. Ja que el capital és el seu enemic, ¿perquè el treball se reuneix invariablement en els seus centres? I què ho fa que essent el capitalista tan floreixent a Amèrica, també les seves víctimes ho siguin?

La producció intensiva pren el seu treball a l'obrer, diu hom. És cert que el desenrotllament de les màquines originà una misèria gran en el segle XIX entre els obrers, però a l'Estat li cal de mitigar per assegurs, etc. aquest desplaçament bruscat del treball. Hi ha hagut grans abusos, però no són necessaris. Hom no pot verament sostenir que la humanitat seria més feliç sense les màquines: la sort dels obrers en les contrades que n'empleen comparada a la sort dels indians, per exemple, n'és la prova.

Cal sobre tot no oblidar mai que la producció, els beneficis, els salaris són únicament medis per arribar a una sola fi: l'aproveïment de la comunitat en totes les coses per al seu ben estar. I si els beneficis apareixen com una adjunció necessària de moment al sistema industrial, és simplement perquè no ha apa-

regut cap altre estimulants de l'esforç.

Cal esperar que, temps a venir, un motiu més elevat esdevindrà excitant suficient per al treball.»

EDMOND ROSTAND.

Nat a Marsella el 1er abril 1861, debutà en 1890 per un volum de poesies mediocres. Després d'ésser-li representades tres o quatre obres de teatre, amables i de bella versificació, estrenà la seva obra cabdal *Cyrano de Bergerac* que li donà fama i el féu academitzable. Amb *Chantecler* — abstracte i simbòlica — el succés fou a mitges i hom no en recorda sinó els escarafalls de la propaganda i la melangia que anegà l'autor fins al punt d'emmudir gaire bé del tot. S'ha retret el seu lirisme passat de moda que xoca el gust actual i la seva ficció excessivament amanyagadora.

Tots els nostres col·legues de París testimonien llur condol, amb reserves per a la seva obra de literat.

CAL ESMENTAR.

Marinada (des. 1918) de Palamós amb una editorial sobre ortografia molt discreta i assenyada. Recordem però que en les seves diverses regions de França hom diu *café*, *cafeu* i *café*, per exemple, i a ningú no serveix d'excusa per a defensar un divorci lingüístic.

***

El núm. 4 de *Grecia* (Sevilla 1 des 1918) menys eròtica que en els números que ens havien arribat i potser amb una orientació aclaridora.—El núm. 145 de *Revue Catalane* amb uns versos d'En Carles Grandó.—*La Veu de Mallorca* bellament decantada al catalanisme nacionalista.—El núm. 438 de *Sol Ixent* periòdic nacionalista de Badalona.

***

El goig d'uns *Goigs* com els de Sant Eloi editats enguany, a compte del Gremi de Cerrallers (recordem també el núm. 7 de *L'Art de la Forja*) i redactat per un expert literat, bon fadrí de la nostra llengua.

J.-V. B.

LES EXPOSICIONS

EL «SALÓ DE TARDOR» DE L'«ASSOCIACIÓ D'AMICS DE LES ARTS»

L'«A. d'A de les A.» ha inaugurat la seva actuació pública amb una exposició col·lectiva que projecta repetir cada any, sots el nom de «Saló de Tardor». Aquesta exposició ha estat un èxit gairebé personal de la Junta Organitzadora i principalment del seu President Magí P. Sandiumenge, el qual, ultra exhibir uns interessants dibuixos, ha sapigut donar al «Saló de Tardor» un tó de mondanitat exquisida. Es llàstima només que la barreja de valors hagi esquerdat el conjunt.

L'ACIENÇAMENT

L'obra madura correspon als escultors Clarà i Llimona i als pintors Gimeno i Galwey. Del primer s'exhibeixen un «Cap de noi», molt conegut, una reproducció de figura, en guix, cònica, un oficial escrelleu per una medalla i uns dibuixos. De Josep Llimona una escultura en marbre, d'actitud molt popular en ell. Francesc Gimeno exposa una tela vella, els colors de la qual traeixen una mala qualitat, i uns estudis també antics. Enric Galwey mostra un paisatge excel·lent però que's desmillora per la companyia: la tela està pintada amb aquell verd fosc desusat avui, i té, en canvi, al seu costat les obres de Marià Espinalt, fetes a base d'aquell verd clar popularitzat per Joaquim Sunyer, que hem convingut en nomenar color nacional, de la mateixa manera que hem consagrat l'or venecià, i el vermell castellà de Velázquez, i el rosa francès. Si Enric Galwey pintés a base de colors àgils, la diferència entre els seus paisatges i el de molts pintors joves excel·lents fóra insignificant.

L'OBRA DE CONTINUACIÓ

Aquell moviment col·lectiu de «Les Arts i els Artistes», tant ple d'impuls i tant ric de realitats, obeeix ara a dos motors distints. Per una banda hi ha aquells que, segurs del camí que empren, deixen l'obra llur caminar sense acceleracions i treient del propi treball l'estímul per a l'obra de demà. Veiem, per exemple, en aquest «Saló de Tardor» uns paisatges de Joan Colom, uns «Flors» de Domènec Carles, una «Natura morta» de Feliu Elías, uns paisatges d'Iu Pasqual, una exquisida testa en marbre d'Enric Casanovas, etc., etc. L'obra d'aquests artistes es fa sense acceleracions, obeeint només a l'energia interior que actua com una mena de sava. Si les primeres obres semblants a les actuals, que ens mostràren estaven bé, les d'ara es pot dir sense dubte que estan millor. Si el primer dia s'equivocaren, l'equivocació és avui més fonda i més grave. El deixar l'obra que treballi per dintre, només amb l'energia fisiològica de la creació fatal, té les seves ventatges i els seus inconvenients.

LA PLENITUD DE JOAQUIM SUNYER

El pintor que té l'aire d'haver seguit

pas a pas la seva obra és Joaquim Sunyer. La trajectòria del seu art no ha obeeit, però, a la mateixa llei dels que suara hem comentat. La pintura d'En Sunyer sembla haver-se fet per una evolució gradual de maduresa quan en realitat obeeix a un plan més o menys preconcebut, però real. El seu art ofereix dos períodes que pot ser situar-se difícilment d'una manera cronològica, però que el lector comprendrà tot seguit: un període de construcció i un període de matis. Les primeres obres d'ell admiraven per la sàbia encara que ingènua llei de estructuració. Les actituds obeeixen de tal manera a un ritme genuí i inspiradíssim, que En Sunyer, en ple *fauvisme*, era considerat el pintor de númen més català. Els plans eren llavors en la seva pintura gairebé monocroms, la coloració esquemàtica, provisional la vibració del tó. Mes tard, però, En Sunyer, mestre ja de l'actitud catalaníssima, sintetista formidable del nostre paisatge, comença l'obra de matis. No hi ha mots per a lloar l'exquisidesa de colors que assolí. Recordem tots el «Retrat de la Sra. Carles», veritable filigrana de pintor. L'home de les superfícies monocromades s'ens revelà de sobte un dels pintors de més fina sensibilitat. Si en l'època del paisatge sintètic popularitzà aquell verd clar que nomenavem suara color nacional, en el nou període vé popularitzant un gris sensibilíssim, la composició del qual s'endevina de pinsellada en pinsellada, tal és la seva pulcritud d'execució. Arribat a aquest moment Joaquim Sunyer és ja el pintor total, no de filiació francesa, sinó de niçaga universal. Aquell selvatgisme dels primers dies, completament dominat per l'inspiració catalana, ha quedat convertit en una simplicitat rítmica i cantadissa, com en el Luini. El monocromisme gauguinià ha vingut una coloració sensible, afinada, aristocràtica, dignificadora del rosa que Renoir semblava que havia monopolitzat per ell: En una paraula. Joaquim Sunyer, per aquest joc successiu de ritme i de matis, s'ha situat en la línia directa de la pintura tradicional i única i que sense més vacilacions podríem nomenar clàssica.

EL SUBJECTIVISME DEL PAISATGE

El paisatge és en la pintura l'objecte més impersonal, i, en dir això, no desfem cap paradoxa. El pintor fa d'ell ço que li dona la gana: el mustiga, l'anima, l'exulta, el deprimeix, el fa i el desfa, etc. Una figura es defensa del subjectivisme, d'un pintor fins a un cert límit; un paisatge, no. No hi ha més que fer pintar una mateixa llenca de naturalesa, de trets ben característics i en una mateixa hora de llum, a tres pintors de temperament distint. Cada tela sembla mostrar un lloc llunyà i estrany del de l'altra. El paisatge és el convit de la naturalesa al lirisme de l'home. Aquest subjectivisme podem observar-lo en els paisatges del «Saló de Tardor»: els de Ricard Canals, amargs, romàntics d'actituds, amb cin-

gles xops de substància Delacroix, com me feia observar un amic; Francesc Vayreda, arquitectònic, gens humil, estricte; Iu Pasqual, idíl·lic, suau, lliquent, etc.

«LA CATALUNYA PINTORES CA» DE XAVIER NOGUÉS

Entre els pintors que no s'accontenten de l'estímul fisiològic de l'obra llur, sinó que assatgen l'elasticitat en variacions entrenadores, hi ha, per de promte, Xavier Nogués. Ell pinta ara paisatges, retrats i natures mortes. Però en l'Exposició no hem vist cap obra de aquest nou període. Ha exhibit únicament mitja dotzena de dibuixos de la col·lecció de «La Catalunya Pintoresca» que LA REVISTA està a punt d'editar en un volum. Tots ells són d'una sabor intensa, d'un humor ric i dens. La catalanitat concentradíssima, com en el cas Francesc Pujols, té concrecions formidables—tant formidables que podrien semblar per un moment que no són de qualitat catalana: el to d'humor és espés, com el de Goya, però amb la diferència que la densitat pronunciada de l'artista aragonès és bruta, la d'En Nogués és neta com una patena, diferència essencial entre el castellà i el català. Si En Nogués no volgués tenir més mal de caps i deixar la pintura, en tindria prou amb aquests dibuixos per fer-se una glòria absoluta.

LES SORPRESES: PAISATGES DE JOSEP ARAGAY

Les sorpreses del Primer «Saló de Tardor» correponen a dos pintors de «Les Arts i els Artistes»: Josep Aragay i Manuel Humbert. El primer exposa dos paisatges, el segon un retrat. Els paisatges de Josep Aragay ofereixen també una doble sorpresa: la d'ésser precisament paisatges i la de tenir per condició visible una característica de la qual es creia desposseït al seu autor: la delicadesa de color. Aquestes dos sorpreses són, per si soles un triomf. Cal observar, però, que la sorpresa no és total per la persistència d'una fessomia aragayesca: la solemnitat. Els dos paisatges són escenogràfics. Un d'ells ho sembla més que l'altre—perque té en primer terme un arbre completament obscur que sembla amagar una línia de bombetes elèctriques al darrera. Així, del primer terme, obscur, enllà, hi ha una claretat artificial per l'unanime que's veu, una claretat que no s'atura a cada terme i es gradua, sinó que passa per sobre de tot com una bateria de «Nitrats» domina la successió de termes d'un decorat. Per això la delicadesa de que hem parlat abans, podria sospitar-se que fos dissimulada per la vibració lluminosa que fa com un tèn esmortidor. Sense una tal violència de llum, el primer terme semblaria menys obscur i els termes successius mostraven la matització graduada i fina que tenen.

LES SORPRESES: RETRAT DE MANUEL HUMBERT

Manuel Humbert, com hem dit ja, exposa un retrat de dona. Sorpren de sobte perquè la tela segueix una orientació evidentment distinta de la majoria dels seus dibuixos. La darrera exposició que feu, recentment arribat de París, era segurament l'entreforc: mentre uns dibuixos s'endinzaren en l'abim d'un decadentisme mirbeunià, els altres s'alçaven al nivell de la normalitat gairebé objectiva. La tela d'ara fa l'efecte d'un propòsit d'esmena del seu autor; no en el sentit artístic, que no hi cap, sinó en el sentit d'optimisme moral, d'alliberament morbós. La noia que ha pintat és tota clara i sana d'esguard. Certament té un aire de convalescència mal dissimulada sota els colors roses blancs i morats clars. Però l'esforç d'anar per bé hi és a desgrat d'aquells mateixos roses, blancs i morats clars que s'esllangueixen en matisos lleument perceptibles—rastre indefectible de Manuel Humbert.

UN RODIN DUBTÓS

Altra mitja sorpresa: un Rodin entre nosaltres. No és, però, altra cosa que un apunt. La firma que du és il·legible. Objectivament sura per tant un dubte sobre l'autenticitat, car és molt difícil d'establir tècnicament l'origen d'un croquis: sobretot tractant-se d'un home com Rodin, profund coneixedor d'arts nacionals i influït d'elles. La actitud del dibuix és un xic hindu d'aire.

PICASSOS D'AHIR

Dos teles de Pau Picasso són exposades en aquest primer «Saló de Tardor». Les dugues són d'una època molt anterior a la del cubisme, d'una de les tantes èpoques del conegut pintor malagueny. Una d'elles «Jardí Luxemborg», francament sagradable i gairebé diríem dolenta. L'altra «Café concert», excel·lent i, sobre tot, d'uns tons xops de misèria quotidiana—cosa molt difícil de donar d'una manera autèntica (els mateixos mocadors bruts de Isidre Nonell estaven molt bé, però de tant bé que estaven algunes vegades semblaven nous). Per a aquestes teles s'ens confirma la convicció que hem tingut sempre de que Picasso era l'estertor diabòlic de tota una època fracassada. El mateix cubisme s'ens ima-

gina ésser la darrera carta del vençut, l'intent dimoniac de salvar amb les armes del vencedor les deixalles del moribund. Joan Sacs ha fet observar molt oportunament la barreja d'idealisme i de realisme que era l'obra de Picasso: mig Gauguin, mig Cezanne, intermitències Ingres, etc. Cap recurs ha sigut en va en mans d'aquest pintor, personalment extraordinari, que ve a ésser una mena de guerriller heroic i reraçagat del segle XIX, un d'aquells homes que passen com una tramontana sobre els esperits, però que després de la trencadissa deixen un oblid perfecte. (Si un se distreu, però, ells se us disfrecen d'oblid, de repòs, i us apareixen amb l'hàbit del pintor de Montauban). La Catalunya, en el seu chauvinisme ignocent, ha reivindicat durant un cert temps la catalanitat de Picasso sense dar se compte de que es tractava d'un perfecte malagueny: d'una barreja de moro silogitzant, de castellà castiç, terriblement intel·ligent, però d'intel·ligència per la intel·ligència, que estava ètnicament incapacitat per a dar una fórmula d'avenç al patrimoni universal de la pintura.

EL CAS DE JOAQUIM TORRES GARCIA

El cas de Joaquim Torres Garcia és realment extraordinari. Exposa tres teles d'indiscutible valor, d'inspiració evident, de tècnica graciosa. Són notes de ciutat en les quals el seu impressionisme tècnic de quan pintava «Santa Gudula» de Bruselles, s'ha ampliat en un impressionisme idealista de lleus efluis cap al futurisme. El públic intel·lectual ara el rebutjarà segurament per l'idea i el lloarà per l'execució, així com abans el rebutjava per l'execució i el celebrava per la idea. (Decoració del Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat Catalana). El sentit d'aquest instint públic té la seva explicació: ell acceptava la fórmula classicitzant amb entusiasma, però, precisament per a aquesta bona fe claccissista, exigia una perfecció tècnica de la qual sembla que En Torres Garcia ha volgut fugir. Ara, en canvi, endevina una execució alada en unes teles que ideològicament no elsaben complaure. Per aquella ideologia d'ahir i per aquesta tècnica d'avui, ell té la sensació de que En Torres Garcia és un gran pintor, però que's mossega la cua. Nosaltres, però, estimem tot el valor d'aquestes teles del Primer «Saló de Tardor», com de les més belles i més interessants que hagi produït en la agitada carrera.

LA PRESSIO DE LA JOVENTUT

Una sensació que deixa l'exposició present és que la joventut empeny amb força. Molts artistes joves comencen en el bell lloc on altres acaben d'arribar treient el fetge per la boca. Hi ha per exemple uns excel·lents Paisatges de Marià Espinal, complets, actualíssims de color; dos caps de Joan Mirambell, aguts, picarolejants de tò, gairebé temeraris, però molt bonics i sensibles; una natura morta i uns retrats de Rafael Sala, dels quals un d'ells té una bravada russa que fa por; paisatges i bodegons d'En Enric Ricart, d'un contornisme gairebé germànic; tres teles d'En Rafel Benet: «Maternitat» d'excel·lent construcció i de suggestió Sunyer, un «Paisatge» admirable, i una «Natura morta», la més rica de color; unes «Flors» d'En Francesc Domingo, dibuix ple de belles sorpreses dins una poca apariència, etc.

EXPOSICIÓ POSTUMA: JOSEP ARMENGOL I DENIEL GUARDIOLA

La joventut, no obstant, és presenta aquest cop mutilada per la mort. Una saleta del «Saló de Tardor» està destinada a dos artistes difunts: l'escultor Josep Armengol i el pintor Daniel Guardiola. Les obres d'aquest últim palesen la lluita per la personalitat en mig de la qual la vida li fallà. No hi ha manera de copçar com a característica d'ell, més que una certa tendència a la coloració per amples taques, a taca per objecte. En canvi l'obra del primer, d'En Josep Armengol, és realment extraordinària. Situada dins un meridià perfecte i directe de classicisme, cosa que l'esculptura, més que la pintura, permet, poques paraules, caben de comentari, si no és una admiració cordialíssima. L'únic defecte de que adoleix és precisament l'excessiva voluntat de classicisme que inspirava el seu autor. Les escultures tenen actituds dançants, de ritme purament exterior, que hi sobren des del moment que el veritable ritme ja el duen a dintre i en calitat riquíssima. Ademés, com feia observar un amic nostre, hi ha obra com aquell «Cap» adquirit pel «Museu de la Ciutadella», que té un arcaisme forçat, una mutilació que li dona un aire de reste d'excavació. Això, de moment, avalora l'obra; però més enllà hi sobrarà: la victòria de Samotràcia, estaria indiscutiblement millor si poguessim veure-li la testa. Però fora d'aquests detalls insignificants i purament anecdòtics, l'obra d'En Josep Armengol és admirable.

E. - M. P.

FREDERIC CLASCAR

**Estudi sobre
la Filosofia a Catalunya
en el segle XVIII**

ES VEN PER TOT ARREU

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

**RAMON
SUNYER**

Corts Catalanes, 613.-BARCELONA

ACABA DE SORTIR:

SEGONA EDICIÓ DE

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

Traducció de M. Morera i Galicia

Prefaça de Josep Carner

ES VEN PER TOT ARREU

**LES
ABSÈNCIES
PATERNALS**

||

J. M.ª LOPEZ PICÓ

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

SORTIRA ARA MATEIX

ALMANAC DE "LA REVISTA" per a MCMXIX

Contindrà Poemes de Clementina Arderiu, Guerau de Lióst, Llorenç Ribet, Josep Lleonart, Miquel Ferrà, Maria A. Salvà, Lluís Valeri, Marian Manent, Ferran Soldevila, Josep M. Junoy, Lluís Bertran i Pijoan, Joan Arús, Trinitat Catasús, J. Millas-Raurell, Joaquím Folch i Torres, Mercè Vila, Joan Capdevila Rovira, V. Solé de Sojo.

Contindrà articles d'Eugeni d'Ors, Ramon Rucabado, Ll. Nicolau d'Oliver, Manuel de Montoliu, A. Rovira i Virgili, J. Farran i Mayoral, Joan Estelrich, P. Bosch i Gimpera, Manuel Reventós, Jaume Brossa, R. Gay de Montellà, Marc Ferrer, Enric Jardí, Jordi

Rubió, Emili Vallés, Pompeu Fabra, Isidre Lloret, Guillem Forsa, Josep Aragay, Joan Sacs, Domingo Carles, M. P. Sandiumenge, Ramon d'Abadal, Josep M. Pi i Suñer.

Contindrà contes de Josep Carner, Carles Riba, Josep M. López-Picó, Alexandre Plana, Carles Soldevila, Josep M. de Sagarra, Ventura Gassol, Joaquim Folguera Francesc Pujols, Eudalt Durán-Reynaltes, Ramon Rucabado, Josep V. Foix, Agustí Calvet, Lola Anglada, Ernest M. Ferrando.

Contindrà reproduccions d'obres inèdites d'Enric Casanovas, Arístid Maillol, Manuel Hugué, Josep Ar-

mengol, Ricard Canals, Domènec Carles, Joaquím Sunyer, Xavier Nogués, Manuel Humbert, Joan Colom, Ivo Pascual, Francesc Vayreda, Josep Obiols, J. M. Marquès-Puig, Marian Espinalt, Rafael Benet, Jaume Mercadé, Rafel Sala, Enric Ricart, Feliu Elías, Ramon Sunyer, Josep Aragay, Joan Miró, Josep de Togores, Manuel Cano, Francesc Gimeno, Joaquim Mir, Ignasi Mallol, Pere Inglada, Joaquim Torres Garcia, Jaume Guardia, Daniel Guardiola.

Contindrà croquis inèdits de Benet Mercader, Marian Fortuny, Ramon Martí Alsina, Joaquim Vayreda, Isidre Nonell.

Aquest ALMANAC és de doble tamany que el de l'any MCMXVIII i val 5 pessetes. S'entendrà que els subscriptors l'adquireixen si no envien a l'Administració l'avis de refus que s'adjuntà al darrer número. Com que el tiratge serà reduït es prega a les llibreries que formulin des d'ara els encàrrecs d'exemplars.